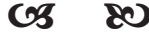

Liberallik & Demokratlık Tartışması

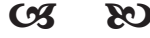
Atilla Yayla
&
Etyen Mahçupyan

İçindekiler

Önsöz	11
<i>Buğra Kalkan</i>	
Demokrasi mi, Özgürlük mü?	15
<i>Atilla Yayla</i>	
Liberallerde İnsan	21
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
Liberalizm, Demokrasi ve Birey	25
<i>Atilla Yayla</i>	
Liberallik Zor Zanaat	31
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
Liberallik ve Demokrasi Tartışmasının Sonunda	35
<i>Atilla Yayla</i>	
Atilla Yayla'ya Teşekkür	41
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
Etyen Mahçupyan'dan Özür Dilerim	45
<i>Atilla Yayla</i>	
Özgürlüğün Sınırı Niçin Olsun?	51
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
Liberalizmin Yüzeyselliği	55
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
Özgürlük ve 'Demokrat Zihniyetli'lerin Açmazları!	59
<i>Atilla Yayla</i>	
Liberallik ve Demokratlık	65
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
Keçiboynuzu ve 'Demokrat Zihniyet'	69
<i>Atilla Yayla</i>	

<u>Liberalizm Topluma Niçin Dokunamaz?</u>	75
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Liberalizmin Krizi</u>	79
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Liberalizmin İntiharı</u>	83
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Reel Liberalizm</u>	87
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Fikir Adamlığı ve Ciddiyet</u>	91
<i>Atilla Yayla</i>	
<u>Liberal Modernliğin Paradoksu</u>	97
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Relativizmin İki Yüzü</u>	101
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Demokratlığın İlkesel Çerçevesi</u>	105
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Demokratlığın Toplum Tasavvuru</u>	109
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Dizinin Sonu...</u>	113
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Çelişki 'Demokrat Zihniyet'in Karakteri midir?</u>	117
<i>Atilla Yayla</i>	
<u>Otoriter Sekülerizm</u>	123
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Polemiğin Cazibesi Üzerine</u>	127
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Demokratlık Tartışmasında Yapıcı Bir Adım</u>	131
<i>Etyen Mahçupyan</i>	
<u>Demokratlık: 'Ötekini' Kuşatan Etik</u>	135
<i>Etyen Mahçupyan</i>	

Demokrasi mi, Özgürlük mü?

Atilla Yayla

Demokrasiyle özgürlük arasındaki ilişkinin doğru kavranabilmesi, her ikisinin mahiyeti hakkında yeterli bilgiye sahip olunmasını gerektirmektedir. Bu olmadığında birçok kafa karışıklığı ortaya çıkmaktadır.

Bu kafa karışıklıklarının en önemlileri demokrasinin belli bir hayat tarzıyla özdeşleştirilmesi, demokrasinin bir ideoloji olduğunun zannedilmesi ve demokrasinin özgürlükle aynı anlamda kullanılması veya özgürlüğün ön şartı sayılmasıdır.

Demokrasi Bir Hayat Tarzı Değildir

Demokrasiyi belli bir hayat tarzıyla özdeşleştirmede en naif ve fakat en ısrarcı kesim sol Kemalistlerdir. Kendi hayat tarzlarını zaman zaman “çağdaş”, “modern”, “bilimsel” vs. diye vasıflandıran bu kesim

Atilla Yayla & Etyen Mahçupyan

mensupları, demokrasi çağrısı yaptıklarında, aslında, herkesi kendileri gibi olmaya davet etmektedir. Bu kafadakilere göre, gönüllü olarak onlar gibi olmayanlar devlet tarafından çağdaşlaştırılmalı, yani kendileri gibi yapılmalıdır. Demokrasi ancak bu gerçekleşirse kurulabilir. Demokrasi zaten onların zatında cisimlenmiştir. Onların dediğinin olması demokrasidir. Bunun için gerekirse hak ve hürriyetler askıya alınabilir, otoriteryen modernleşme dönemleri yaşanabilir. Esasen Türkiye demokrasiye erken geçmiştir. Başka bir deyişle halk kendileri gibi yapılmadan (onların seviyesine çıkartılmadan) demokrasiye geçmek vatana ihanet olmuştur. 14 Mayıs, bir mukabil devrimdir. Bu kesimle mantıklı bir tartışma gerçekleştirme imkânı yoktur. Zaten bu kesimin sözcülerinin yaptığı, daha ziyade, slogan çığırıştırma, ihbarcılık, hain keşfi ve tehdit savurmadır. Yıllardır aynı tekerlemeleri tekrarlayıp durmaktadırlar. Bir santimlik bir ilerleme bile kaydetmezler. Yazılarında ne yeni bilgiye, ne de ufuk açıcı bir yoruma, ne muarızlarını anlama ve bir ortak zemin bulma çabasına rastlanır. Kendilerini çok akıllı zannederler; ama çok irrasyoneldirler. İlginç çelişkiler içinde yüzerler. Meselâ, ülkenin ana sorununun siyasî partilerin tek adam partisi olması olduğunu söylerler; ama kendi çizgilerinin de tek adama atıfla şekillendiğini ve ülkenin tek adam cumhuriyeti hâline getirildiğini görmezler.

Demokrasi Bir İdeoloji Değildir

Demokrasiyi bir ideoloji zannedenler, şüphe yok ki, daha sofistikedir. Ancak, yazdıklarının çoğu ya temelsiz, bilgiye dayanmayan spekülasyonlardır ya da karşı çıktıkları görüşün ana tezlerinin veya onların türevlerinin başka bir jargonla savunulmasıdır. Bu yüzden, iddialı spekülasyonları, küçük bir iğnenin batırılmasını bekleyen balonlar gibidir. Demokrasiyi ideoloji zannetme yanlışlığının azması büyük ölçüde Soğuk Savaş'ın bitmesi ve Doğu Bloku'nun dağılmasıyla olmuştur. Sol kanat entelektüellerinin önemli bir kısmî daha önce Batı'daki demokrasiyi burjuva demokrasisi diyerek reddetmekte ve sosyalizmin kendi başına daha ileri bir demokrasi türü olduğunu iddia etmekteydiler. Çöküş bunun böyle olmadığını gösterince

Liberallik & Demokratlık Tartışması

bir açmaza düştüler. Dürüst davranıp liberal demokrasinin nisbi üstünlüğünü kabullenmek yerine yeni entelektüel cihazlar geliştirerek durumu idare etmeye çalıştılar. Bu çerçevede iki kavram onlar için özellikle fonksiyonel oldu. İlki piyasadan arındırılmış bir sivil toplum kavramı, ikincisiyse ideoloji olarak yorumlanmaya başlanmış demokrasi kavramıydı.

Demokrasiyi ideoloji olarak yorumlamak birçok bakımdan eski sosyalistlere faydalı oldu. Bir defa, böyle yapmakla liberalizmin ideolojik üstünlüğünü kabul ve itiraf etme mecburiyetinden kurtulmaktaydılar. Onlara göre, liberalizmin sosyalizm karşısında bir zafer kazanması söz konusu değildi. Hatta, bazılarına göre, sosyalizmin çöküşü aslında liberalizmin çöküşü anlamına gelmekteydi. Artık büyük ve doğru paradigma demokrasiydi. Bu kurnazlık eski sosyalistlere aynı zamanda ideolojiye dönüştürdükleri demokrasiye istedikleri muhtevayı kazandırma imkânı da vermekteydi. Böylece eski kolektivist tezlerinin bir kısmını yeni kavramlarla demokrasiye taşıyabilirlerdi. Bir yönetim biçimi, ortak bağlayıcı kararların şarta bağlı alınma ve uygulanma yöntemi olan demokrasiyi ideoloji gibi görme eğilimi batı akademik camiasını da etkiledi. Meselâ, sosyal demokrat eğilimli ve iyi bir ders kitabı yazarı olan Andrew Heywood *Political Ideologies* adlı kitabının bir baskısında demokrasiyi bir ideoloji olarak ele aldı. Ancak, bir sonraki baskısında bunun yanlış olduğunu açıklayarak hatasını düzelitti. Gerçekten, demokrasiyi bir ideoloji saymak ve liberalizmle demokrasi arasındaki ilişkinin bütünüyle negatif olduğunu zannetmek büyük bir hatadır.

Demokrasi bir ideoloji değildir. Bu konuda entelektüel camiada hayli yaygın bir mutabakat vardır. Nitekim, demokrasi genellikle ideolojilerin cevap verdiği soruların hiçbirine cevap veremez. Demokrasi en iyi yönetim biçiminin ne olduğu, iyi yönetimin hangi ilke ve kurallara dayanması gerektiği, adaletin ne olduğu, özgürlüğün ne olduğu gibi konularda söyleyecek bir şeye sahip değildir. Bu soruların cevapları ideolojilerdedir. Demokrasilerde gruplar veya bireyler bu sorulara cevap vermek için ideolojilere müracaat ederler ve çeşitli cevaplar geliştirirler. Bu cevapların bir kısmı demokrasiyle bağda-

Atilla Yayla & Etyen Mahçupyan

şır bir kısmı bağdaşmaz. Bu çerçevede her ideolojinin demokrasiyle uyuşan tarafları da olabilir uyuşmayan tarafları da.

Özgürlük Demokrasiden Önce Gelir

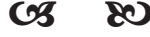
Çağdaş demokrasilerin şekillenmesinde liberal düşüncenin etkisini inkâr etmek ise tamamıyla beyhude bir çabadır. Bu etki öylesine yaygın ve derindir ki demokrasi dediğimiz şeyin asıl adı bu yüzden liberal demokrasidir. Gelmiş geçmiş en büyük demokrasi teoriseyi kabul edilen Sartori'ye göre liberal demokrasinin liberalizminden vazgeçerseniz geriye sadece diktatörlük kalır. O yüzden, liberalizmle demokrasinin uzlaşmadığını veya liberal düşünce geleneğinin demokrasiye bir katkısı olmadığını söylemek için insanın ilgili literatürden epeyce habersiz olması gerekir. Aslında, bu tür komik iddialar ileri sürenlerin savundukları şeyler arasında ciddiye almaya değerlerinin zaten liberalizmden alındığı veya liberalizmden mülhem olduğu yüzeysel bir incelemeyle dâhi anlaşılmaktadır.

Demokrasiyle özgürlük arasındaki ilişki de ilginçtir. Bu ikisinin bazen birbiriyle özdeşleştirilmesine rağmen ne demokrasiyle özgürlük aynı şeydir ne de demokrasi özgürlüğün vazgeçilmez şartıdır. Özgürlük bir temel değerdir, demokrasi ise bir yönetim biçimi. Özgürlük her zaman demokrasiden önce gelir. Özgürlük bütün insanlık tarihi boyunca temel değer olma vasfını korumuştur. Modern demokrasi daha ortaya çıkmışken veya bugünkü hâlini almamışken insanlar özgürlük problemiyle yüzleşmiş ve onunla entelektüel bir mesele olarak meşgul olmuştur. Demokrasinin bugünkü siyasî sistemler arasında özgürlükle en iyi bağdaşanı olması demokrasi olmazsa özgürlüğün olmayacağını göstermez. Hele özgürlükle cumhuriyet arasında hiçbir zorunlu pozitif ilişki yoktur. Cumhuriyet fikrinin özünde anti özgürlükçü, totaliter bir taraf vardır. Onda anti özgürlükçü sistemlerden farklı olan müstebit bireyin yerini, teorik olarak, müstebit toplumun, fiilen, toplumun menfaat ve taleplerini temsil ettiğine inanan/inanılan müstebit bir grubun almasıdır. Oysa, bir monarşide de insanlar pekâlâ özgür olabilirler. Olmuşlardır da. Sonuç olarak tekrar altını çizmek gerekir ki, demokrasi bir hayat tar-

Liberallik & Demokratlık Tartışması

zı, bir ideoloji, özgürlüğün kendisi veya özgürlüğün ön yahut son şartı değildir. Öne almamız gereken özgürlüktür. Bunu yaparsak demokrasimizi de daha kolay geliştirebiliriz.

05.08.2005, *Zaman*

Liberaller de İnsan

Etyen Mahçupyan

Eskiden her şey ne kadar güzelmiş... Bir yanda liberaller diğer yanda sosyalistler, dünyanın nihaî doğru ideolojilerini üretmiş olmanın kıvancı içinde tadı hâlâ ağızda kalan bir mücadele yaşamışlar.

Modernliğin kalıcı olduğuna duyulan inanç o denli güçlüymiş ki, geçici yenilgiler iki tarafı da ideolojik olarak yıpratmamakta; hatta pozisyonun daha da güçlenmesi için vesile olmuştur. Ancak hayat fiilî güç dengeleri açısından iki tarafa eşitlikçi bir biçimde yaklaşmamış ve sosyalist dünya çöküvermiş. tabii liberaller bunu doğru bir ideolojiye sahip olduklarının nişanesi olarak karşılamışlar. Kimse de onlara bu yaklaşımın felsefî olarak epeyce Leninist olduğunu hatırlatmamış galiba... Her neyse, kurulmakta olan yeni dünyada hemen 'yeni' sağ ve solun çıkmasına karşın, liberaller kendi kimliklerini gururla taşımayı sürdürmüşler. Liberal partilerin hâlâ toplumla gerçek bir ilişki kuramamasını ise, bu ideolojinin partileri aşan bir üst

Atilla Yayla & Etyen Mahçupyan

bakış olmasıyla açıklamışlar. Böylece liberalizm liberallerin gözünde neredeyse ebedi doğruları vazeden bir dinselliğe bürünmüş...

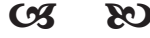
Derken ortaya garip bir akım çıkmış: Modernliğin, hükmünü sürdürse de, ideolojik meşruiyet olarak anlamını yitirdiğini söyleyen; otoriter ve relativist yaklaşımların dışında bir zihniyete atıfta bulunan, kendilerine 'demokrat' diyen birtakım adamlar türemiş. Bunlar liberalizmin birbirine dokunmayan, atomistik bireysel temelinden hazzetmeyen kimselermiş. Bu demokratlara kalırsa, gerçeklik her zaman ve daima öznel olduğu için; bireylerin gerçeklik algulamalarını da öyle pek matah bulmamak gerekirmiş. Hatta birlikte üretilecek toplumsal gerçekliğin de öznel ve geçici olmaya mahkûm olduğunu söylemekteymişler. Tam da bu nedenle öteki ile birlikte çözüm üretmenin ve üretilen her çözümün değişime açık tutulmasının önemine vurgu yapmışlar. Onlara bakılırsa demokrasi konuşmayı, şeffaflığı, katılımı ve ortak ahlâkı zorunlu tutan bir bakışmış; liberallerin sandığı gibi ilave bir 'iyi' değil... Bu nedenle yaşamakta olduğumuz 'liberal demokrasi' dışında, demokrat zihniyet içinden bakıldığında çok farklı bir demokrasi algılamasının da üretilebileceğini vurgulamışlar. İnsanların kendilerine 'liberal demokrat' demekle demokrat olamayacaklarını; hatta liberal kalındığı ölçüde, farklı bir demokrasiyi anlamakta da zorlanacaklarını ifade etmişler...

Tabii liberaller bu işe çok bozulmuşlar... Art arda zihin açıcı yazılar yazarak, asıl düşmanın niçin ve nasıl sosyalizm ve otoriter zihniyet olduğunu; demokrasinin bir ideoloji olmadığını; demokrasi dediğimiz şeyin asıl adının liberal demokrasi olduğunu heyecanla savunmuşlar. Liberal demokrasinin liberalizminden vazgeçilirse, nasıl geriye sadece diktatörlük kaldığını güzelce anlatmışlar. Ama demokratları ikna etmeleri mümkün olmamış: Çünkü demokratlara göre zaten demokrasi diye bir ideoloji olamayacağı gibi; liberal demokratlıktan liberalizm çıkarsa elde diktatörlüğün kalacağı da doğrudurmuş. Zaten liberal demokrasi tam da bu demekmiş! Yoksa liberallerin konuya göre merkezîliğe ve hatta faşizme bu denli kolay kaymaları nasıl açıklanabilir diye sormuşlar...

Liberallik & Demokratlık Tartışması

Öte yanda onlara göre 'demokrasi' bir ideoloji olmasa da, liberallerin ağızlarına almamaya itina ettikleri 'demokratlık' sözcüğü bir ideolojiyi ima etmekteymiş; çünkü bir kamusal yapının değil, bir davranış ve algılama kalıbının ifadesiymiş... Aynen liberallik gibi... Ayrıca demokrasinin liberaller tarafından 'ideoloji dışı' alınmasını da biraz garip bulmuşlar. Bu tutumun kendisinin ideolojik olduğunu liberallerin nasıl görmediğini ise anlamamışlar. Yoksa diye düşünmüşler, liberallik düşünmeyi ve görmeyi engelleyici bir hâl mi?

25.09.2005, Zaman

Liberalizm, Demokrasi ve Birey

Atilla Yayla

İki kutuplu dünyada insanların, bilhassa aydınların, kendilerine bir ideolojik pozisyon belirlemesi hayli kolaydı. Bir sosyalistler, bir de diğerleri vardı. Sosyalizm neredeyse bütün ülkelerde her entelektüelin gönlünde yatan aslandı. Sosyalist sistemlerin açık başarısızlığı ve akıl almaz vahşeti, ideoloji tercihini bir bilgi ve tecrübe meselesi değil, bir iman meselesi hâline getiren aydınların kafa gözünü de kalp gözünü de açmaya yetmedi. Onlar, kolektivizmin en asil ve en vahşi türü olan sosyalizmi canla başla savunmaya ve sosyalist fikirleri ülkelerinin en ücra köşelerine kadar yaymaya devam ettiler. Bu, ana sosyalist model Sovyetler Birliği'nin iniltiyle çöküşüne kadar sürdü. Sosyalist siyasî ve iktisadî teşkilâtlanma modelinin hem mutlak anlamda hem de (muarızlarına, özellikle liberal siyasî ve iktisadî teşkilâtlanma tarzına karşı) nisbî başarısızlığı sosyalist veya sosyalizmden beslenmiş entelektüellerin çoğunu başarısızlık üzerinde düşünme ve ondan dersler

Atilla Yayla & Etyen Mahçupyan

çıkarma yerine ya geçmişe sünger çekmeye veya eski sosyalist tezleri cilalayan yeni entelektüel atraksiyonlar geliştirmeye itti. Süngerciler, reel-ideal sosyalizm ayırımına giderek başarısızlığın aslında başarı teşkil ettiği veya asıl başarısızlığın sosyalizme değil, liberalizme ait olduğu yollu ilüzyonlar üretmeye giriştiler. İkcinciler ise, sosyalist geleneğin ya tam içinde kalarak veya onun yörüngesinde dolanarak yeni kavramlar ve teorilerle sosyalist tezleri savunmaya daldılar.

Demokrasi Sizin Zannettiğiniz Şey Değil

1990'larda, bu çerçevede, öne çıkan bir akım komüniteryenizmdi. Komüniteryenler iki ana gruba ayrılmaktaydı. Birinci grup, A. Etzioni gibi isimler tarafından formüle edilen, yumuşak komüniteryenizmdi. Bunlar, liberal kapitalizmi ve liberal demokrasiyi tümüyle reddetmek yerine onda bazı kısmî tadilatlar talep etmekteydi. Bunun sebebi, liberal kapitalizmin, bireyleri, sosyal ortamdan kopartmış varlıklar olarak muameleye tâbi tuttuğuna ve bu yüzden sosyal dokuyu tahrip ettiğine inanmalarıydı. Komüniteryenizmin ikinci ve Charles Taylor gibi isimlerce geliştirilen ve daha sert olan türü de özünde muhafazakârların eleştirilerini tekrarlıyordu. Ama, bunların düşünce çizgilerinin nihaî sonucu liberal kapitalizmin ıslahını veya yenilenmesini değil ortadan kaldırılmasını gerektirmekteydi. Bir aratolu dumana katan bu komüniteryen akımlar yeni beşerî yapılanma ve siyaset tarzları geliştirmede gürültüleri ile ters oranda başarı sağlayabildiler. Söyledikleri hiçbir şey, liberal kapitalizme ve liberal demokrasiye yönelik kısmî tespit ve eleştiriler olmanın ötesine geçemedi.

Sosyalizme bulanmış bir komüniteryenizm kimi aydınların düşünce dünyasında hâlâ merkezî noktayı oluşturmaktadır. Bu aydınlar, nedense, liberalizme veryansın ederken, insanlığa kan kusturan 20. yüzyıl kolektivizminin sosyalist türünün eleştirilmesinden pek hazzetmemektedir. Bu tür eleştirileri yapanları da faşizme ve merkeziyetçiliğe kaymakla itham etmektedir. Oysa, faşizme asıl kolayca kayan çizginin sosyalizm ve sosyalizmle faşizmin kolektivist kardeşler olduğu pek çok tarihî tecrübeyle sabittir. Türkiye'dekileri bir kenara

Liberallik & Demokratlık Tartışması

birakalım, Miloseviç gibilerinin serüveni bu gerçeğin kavranmasını sağlamaya yeter herhâlde.

Sosyalizm-komüniteryenizm kırmaması bir fikir dünyasında gezinen bazı yazarlar, gerçeğin tekeli kendi ellerindeymiş gibi, gazete köşelerinde geliştirdiklerini vehmettikleri "büyük" tezleri iğneleyenlere, samimî bir tartışma yapma heyecanı ile değil, öfke ve nefretle saldırılmaktadır. Bu öfke ve nefret akıllarını giderdiğinden, yazılarında hem yığınla çelişki ortaya çıkmakta hem de nezaket kuralları aşılmaktadır. Varsın olsun, kötü söz sahibine aittir. Liberaller diyaloga, açık sözlülüğe, müzakereye inanır. O yüzden, ben, kabalığa kabalıkla cevap vermek yerine, bazı bilinen gerçekleri belki bu sefer anlaşılır umuduyla bir kere daha tekrar edeyim.

Demokrasi bir ideoloji, bir hayat tarzı, insanî gelişimin son durağı ve beşerî ilişkilerin her alanda geçerli tek, yegâne, en iyi yöntemi değildir. Sadece demokrasi değil, liberalizm dâhil, hiçbir şey, hiçbir sistem, ideoloji vs. bu özelliklere sahip olamaz. Bu hakikati kavramaya, demokrasinin bir ideoloji olmadığını kabul etmekle başlamak sevindirici bir ilerlemedir. Demokrasiyle ideoloji arasındaki ilişkiyi kavramada mesafe kaydedilmesi de sevindiricidir. Liberalizm ve demokrasi paralel biçimde gelişmiştir ve bu beraberlikten daha çok kazanç sağlayan demokrasi olmuştur. Liberalizm demokrasinin yettiği mümbit zemini teşkil eder. İlliberal demokrasiler, demokrasi adını kullansalar bile, demokrasinin fonksiyonlarını ifa edemezler. Liberalizmsiz demokrasi, olsa olsa, evet, diktatörlük olur. Liberalizm kelimesinden çok nefret ediliyorsa, şöyle diyelim: İktidarın sınırlı olması ve yönetilenlere hesap vermesi, insan haklarına saygı göstermesi, önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde işlemesi, parçalanması ve bir kontrol ve denge sistemine yerleştirilmesi peşinden koşulması gereken, insanlığa yararlı idealler ve pratiklerse, gidilmesi gereken adres, liberalizmdir. Laf kalabalığına gerek yok, bunların başka bir adresini bilen varsa, söylesin, öğrenelim ve oraya başvuralım. Liberaller için demokrasi, barış içinde, beraber yaşama araçlarından biridir. Ama, tek araç değildir. Bu hâliyle liberal demokrasi sahip olmamız gereken iyi bir şeydir. Otoriter veya totaliter bir yöne-

Atilla Yayla & Etyen Mahçupyan

tim yerine, elbette, demokrasiyi, tercih etmeliyiz. İnsanların ve insan gruplarının birbirleriyle konuşması, müzakere etmesi, paylaşması, ortak problemleri beraber çözmeye çalışması iyi bir şeydir. Ama, liberal çizgi her problemin ortak problem hâline getirilerek özel alanın daraltılmasından haklı olarak korkar; çünkü bu, otoriteryenizme vücut verebilir. Ayrıca, demokratik yol ve yöntemler her zaman herkesin kabul ettiği bir çözüme ulaşmamızı sağlayamayabilir. Siyasal teoride Arrow Teoremi denilen itibarlı yaklaşım bunu ispat etmektedir. Demokrasi, aşırı anlamlar ve taleplerle yüklenirse ya patlar ya da demokrasi olmaktan çıkar. O yüzden, demokrasiden vazgeçmek ne kadar abesse, demokrasiyi abartmak ve insanî varoluşu onunla özdeşleştirmek de o kadar abestir.

Bireyden Niye Korkuluyor?

Liberallerin atomize edilmiş birey tiplemesinden hareket ettiği yolundaki muhafazakâr-faşist-sosyalist-komüniteryen argümana siyaset felsefesinde çoktan gerekli cevaplar verilmiştir. Bireyi asıl atomize edenler kolektivist teoriler ve sistemlerdir. Bu çürütülmüş argümanı hâlâ sahiplenenler siyaset felsefesindeki son tartışmalardan galiba habersizdir. Ben, burada geniş felsefî tartışmalara girme imkânı bulamadığımdan, genelde siyasî sistem, özelde demokrasi tartışmalarında bireyin niye esas birim kabul edilmesi gerektiğiyle ilgili bazı şeyler söyleyebilirim. Bir demokrasi temel beşerî siyasî birim olarak bireyden hareket etmek zorundadır. Elbette demokratik sistemde gruplaşmalar, grup kimlikleri ve grup davranışları olacaktır, bu yüzden; demokrasi teori ve pratiği bireyle sınırlı kalmaz, kalamaz, ama bireyi bir gerçeklik olarak görmekten de ayıramaz. Bu husus, liberal demokrasilerde, tek ve eşit genel oy ilkesinde ve insan haklarının esas öznesinin insan olmasında yansır. Bireyler, şüphesiz, aileden başlayarak dışarıya doğru genişleyen sosyal ortamlarda yaşarlar, fakat, bu, onların değil de, meselâ, grupların/cemaatlerin esas siyasî ontolojik özne olduğu anlamına gelmez. Liberal demokrasiler grupların varlığını da meşru ve gerekli kabul etmesine rağmen, bireyle grup arasında bir hak çatışması olduğunda, özellikle korunması gereken,

Liberallik & Demokratlık Tartışması

bireydir. Yoksa, demokrasi denilen şey bir cemaatler mozaigine dönüşür. Bazı durumlarda, ki bunlar insanî yaşayışta çok ender karşılaşılan durumlar değildir, grup kimliği bireyleri boğucu bir hâl alabilir. Bireyin demokrasi açısından önemini ve yerini anlamayan komüniteryenler demokrasiyi bir gruplar/cemaatler federasyonu sanmaktadır. Son sözüm şudur: Liberalizm, her derdin devası ve her insanî varoluşun-yaşayışın tek yolu değildir. Ama, liberalizmi reddetmek, insanın bilgi ve tecrübe birikiminin önemli bir bölümünü reddetmek anlamına gelir. Bunu yapmak kolay değildir. Nitekim, liberallere ve liberalizme yerli yersiz saldırıların yazıp söylediklerindeki işe yarar her şeyi bir şekilde liberalizmden aldıkları gözden kaçmamaktadır.

01.10.2005, *Zaman*